

Samen Investeren in BrabantStad

MEERJARENPROGRAMMA BRABANTSTAD 2008-2012

Burgemeesters en wethouders van Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg en
Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Brabant

Maart 2009

INHOUDSOPGAVE

	SAMENVATTING	4
1	INLEIDING	7
2	BEREIKTE RESULTATEN	9
3	MISSIE EN DOELEN	13
3.1	Balans tussen stedelijkheid en groen	13
3.2	Duurzame en klimaatbestendige regio	13
3.3	Economische, culturele en sportieve topvoorzieningen	13
3.4	Toonaangevende kennis- en innovatieregio in Europa	14
3.5	In- en externe bereikbaarheid	14
3.6	BrabantStad, een sterk netwerk	15
4	INVESTERINGSAGENDA	17
4.1	Samen werken aan een duurzame toekomst	17
4.2	Zes programmalijnen	17
4.3	Integrale aanpak	17
4.4	Investerings	18
5	UITWERKING PROGRAMMALIJNEN	21
5.1	Mooi Brabant, aantrekkelijke steden	21
5.1.1	Stedelijke herstructurering	21
5.1.2	Ontwerpen aan de regio	21
5.2	Schoon Brabant, groene steden	22
5.2.1	Stad en landschap	22
5.2.2	Gezond en veilig	22
5.2.3	Proeftuinen	22
5.3	Dynamisch Brabant, steden als motor	22
5.3.1	Talent en ondernemerschap	24
5.3.2	Brabant bruist	24
5.3.3	Culturele hoofdstad	24
5.4	Perspectiefrijk Brabant, kansrijke steden	25
5.4.1	Investeren in kansen voor jeugd	25
5.4.2	Versterken leefbaarheid in stadswijken	25
5.4.3	Van behouden naar inspireren	25
5.5	Bereikbaar Brabant, steden ontsloten	26
5.5.1	Bereikbaarheid van BrabantStad	26
5.6	Verbindend Brabant, stedelijke schakels	27
5.6.1	Relatie overheid en burger	27
5.6.2	Samen met de regio	27
6	ORGANISATIE VAN DE UITVOERING	29
6.1	Uitgangspunten	29
6.2	Stuurgroep BrabantStad	29
6.3	Projecten en programma's	30
6.4	B5 overleggen	30
6.5	BrabantStadprojecten en programma's	30
6.6	Stedelijke projecten en programma's	31
6.7	Uitvoeringsvoorwaarden	31
6.8	Verantwoording	31
	BIJLAGEN	33
	BIJLAGE I: Projecten samen Investeren in BrabantStad	33
	BIJLAGE II: Kengetallen BrabantStad	38
	Colofon	40

SAMENVATTING

Een nieuw Meerjarenprogramma

BrabantStad is het samenwerkingsverband van de vijf grootste steden van Noord-Brabant, Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch, Tilburg en de provincie. BrabantStad werkt met Meerjarenprogramma's, waarin voor meerdere jaren vastgelegd wordt wat de uitgangspunten zijn en welke resultaten verwacht mogen worden.

Bij het aflopen van het Meerjarenprogramma BrabantStad 2004-2008 is besloten voor de periode 2008-2012 een nieuw meerjarenprogramma op te stellen. De aard van de samenwerking in BrabantStad is in de loop der jaren geëvolueerd van afstemming en lobby naar het bundelen van investeringen. Dat is de belangrijkste wijziging in de werkwijze ten opzichte van het vorige meerjarenprogramma. In het Meerjarenprogramma 2008-2012 presenteren de partners hun gezamenlijke ambities en prioriteiten voor de komende jaren én de concrete projecten en programma's die daar uit voortvloeien.

Resultaten

De samenwerking in BrabantStad verband heeft in de voorbije jaren aansprekende resultaten opgeleverd, zoals:

- In de Nota Ruimte van VROM is BrabantStad aangewezen als tweede stedelijk netwerk van Nederland, wat heeft geleid tot meer Haagse werkbezoeken en tot structureel overleg tussen BrabantStad en het Rijk in het Bestuurlijk Platform BrabantStad.

- De relaties met de omliggende regio's zijn versterkt, zowel rondom de vijf steden als landelijke en Europese regio's.
- Positieve berichtgeving in dag- en vakbladen.
- De aanwijzing van Zuidoost-Brabant tot Brainport heeft versnelling gebracht in een aantal infrastructurele projecten.
- In het Operationeel Plan Zuid van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling is aparte aandacht gekomen voor grote steden.
- De samenwerking heeft geleid tot een aantal bovenlokale projecten met een interessant middellange termijn perspectief, zoals het Netwerkprogramma *'BrabantStad Bereikbaar'*, de herontwikkeling van de spoorzones, de Netwerkanalyse, het Ontwerpatelier BrabantStad, het Groene Woud en BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018.
- In samenwerking met de n.v. Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij is de campagne *'Brabant, Europe's heart of smart solutions'* uitgevoerd, gericht op het aantrekken en bevorderen van investeringen van buiten de regio.

Voldoende om de vruchtbare samenwerking voort te zetten.

Missie en doelen

Zowel de provincie als de vijf steden willen in vervolg op de eerdere successen een veelheid aan aansprekende projecten van de grond tillen.

In het Meerjarenprogramma BrabantStad 2008-2012 is de missie daarom als volgt geformuleerd:

BrabantStad, een sterk internationaal concurrerend en duurzaam groeiend stedelijk netwerk.

Deze missie is uitgewerkt in een zestal doelen.

- 1 Balans tussen stedelijkheid en groen
- 2 Duurzame en klimaatbestendige regio
- 3 Economische, culturele en sportieve topvoorzieningen
- 4 Toonaangevende kennis- en innovatieregio in Europa
- 5 In- en externe bereikbaarheid
- 6 BrabantStad, een sterk netwerk

Investeringsagenda

De doelen zijn verder uitgewerkt in zes thema's, die gekoppeld zijn aan de programmalijnen van de provincie. Deze thema's zijn leidraad voor de in BrabantStad verband uit te voeren projecten. Het gaat om:

- **Mooi Brabant, aantrekkelijke steden:** met daaruit voortvloeiende projecten op het gebied van herstructurering (bedrijven)terreinen, (her)ontwikkeling spoorzones, kanaalzones, stedelijke herstructurering, regionale visieontwikkeling.
- **Schoon Brabant, groene steden:** met projecten zoals het Groene Woud, de groene verbindingen in en tussen de steden, luchtkwaliteit, klimaatbeleid, biomassa installaties, Proeftuinen.
- **Dynamisch Brabant, steden als motor:** met projecten op het gebied van verbetering aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, bestrijden voortijdig schoolverlaten, strategische allianties onderwijs-bedrijfsleven, Culturele Hoofdstad 2018.

- **Perspectiefrijk Brabant, kansrijke steden:** met projecten rondom jeugdzorg, centra Jeugd en Gezin, Veiligheidshuizen, leefbaarheid stadswijken, restauratie monumenten.
- **Bereikbaar Brabant, steden ontsloten:** waarin onder andere aandacht voor uitbreiding verkeersinfrastructuur, ov-netwerk, kanalen, dynamisch verkeersmanagement.
- **Verbindend Brabant, stedelijke schakels:** met projecten op het gebied van kwaliteit dienstverlening aan de burger, good governance, regionale samenwerking.

Zowel de vijf steden als de provincie en het Rijk investeren in de projecten, omdat ze gemeenschappelijke doelen dienen. Eind 2009 vindt een midterm review plaats. Via de jaarverslagen van BrabantStad wordt gerapporteerd over de resultaten van de projecten.

Organisatie BrabantStad

De organisatie is licht en slagvaardig, de samenwerking vindt plaats op basis van vertrouwen. Een stuurgroep die bestaat uit één gedeputeerde en vijf wethouders is verantwoordelijk voor de samenhang in structuurversterkende maatregelen op het niveau van het stedelijk netwerk. De inhoudelijke afstemming vindt plaats binnen de portefeuilleoverleggen ruimtelijke ordening, sociaal beleid, cultuur, economische zaken, milieu en mobiliteit. Het programmabureau draagt zorg voor proces, communicatie en belangenbehartiging. De Commissaris van de Koningin en de burgemeesters van de vijf steden treden op als ambassadeurs van BrabantStad en staan de stuurgroep bij in de bestuurlijke lobby.

Moodi

1 INLEIDING

Sinds 2001 werken de vijf grote Brabantse steden Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg samen met de provincie Noord-Brabant in het stedelijk netwerk BrabantStad. April 2004 is het meerjarenprogramma BrabantStad 2004-2008 *Meer samen, samen meer* verschenen.

Sindsdien is BrabantStad een begrip geworden. Dat het vestigingsklimaat in BrabantStad bovengemiddeld goed is blijkt uit tal van cijfers en monitors. Dat de bijdrage van BrabantStad aan de nationale economie en welvaart relatief groot is wordt algemeen erkend. De samenwerking die oorspronkelijk gericht was op ruimtelijke en economische ontwikkeling, is in de loop der jaren uitgebreid naar andere beleidsvelden als milieu, grotestedenbeleid, cultuur en openbaar vervoer. De samenwerking met het Rijk is verstevigd en uitgebreid. Met het Samenwerkingsverband Regio Eindhoven (SRE) en de Greenport Venlo zijn strategische allianties aangegaan. Er is een begin gemaakt met grensoverschrijdende samenwerking, als geassocieerd lid van Eurocities en in hartelijke contacten met het Regionalverband Ruhr. In het tweede hoofdstuk wordt ingegaan op wat BrabantStad al heeft opgeleverd.

Een van de meest inspirerende gebeurtenissen in de afgelopen programmaperiode is het ontwerpatelier BrabantStad geweest. In dit ontwerpatelier is met veel creativiteit en debat de samenhang tussen de steden onderzocht en aan een ruimtelijke toekomstschets BrabantStad 2036 gewerkt. De centrale conclusie is dat hét onderscheidende kenmerk van BrabantStad het mozaïek is. De stad is overal en het landschap altijd binnen handbereik en omgekeerd, het landschap is overal en de stad altijd nabij. Het mozaïek van BrabantStad dreigt echter te verflensen. Verrommeling van het landschap, versnippering van natuur, gebrek aan echte stedelijkheid en anonieme suburbane woonwijken laten zien dat de kleuren in het mozaïek zijn verschoten. BrabantStad moet het mozaïek juist doorontwikkelen: de steden moeten stedelijker en

de dorpen weer dorpser worden. De resultaten van het ontwerpatelier zijn neergelegd in de ruimtelijke toekomstverkenning *BrabantStad Mozaïek Metropool*.

Tegen het einde van het Meerjarenprogramma BrabantStad 2004-2008, hebben de samenwerkende partners in BrabantStad besloten om voor de periode 2008-2012 een nieuw meerjarenprogramma op te stellen. Het resultaat daarvan ligt thans voor. De aard van de samenwerking in BrabantStad is in de loop der jaren geëvolueerd van afstemming en lobby naar het bundelen van investeringen.

Dat is de belangrijkste wijziging in de werkwijze ten opzichte van het vorige meerjarenprogramma. In het Meerjarenprogramma 2008-2012 presenteren de partners hun gezamenlijke ambities en prioriteiten voor de komende jaren én de concrete projecten en programma's die daar uit voortvloeien. In het derde hoofdstuk zijn de missie en doelen van BrabantStad uiteengezet.

De investeringsagenda van BrabantStad is ambitieus, maar tegelijkertijd ook realistisch. Een deel van de projecten en programma's staat al in de steigers en kan door de gezamenlijke inspanningen van de partners versneld uitgevoerd gaan worden. Daarenboven is er ook een aantal nieuwe initiatieven die een extra impuls aan BrabantStad geven. Daarnaast nemen de partners uit BrabantStad ook nog deel aan programma's die in andere kaders met bijvoorbeeld het Rijk zijn afgesproken.

In het vierde hoofdstuk staat de investeringsagenda van BrabantStad, die in hoofdstuk 5 wordt uitgewerkt in concrete projecten en programma's. In het laatste hoofdstuk wordt de organisatie van de uitvoering toegelicht.

Schoon

2 BEREIKTE RESULTATEN

In de voorbije jaren is de samenwerking in BrabantStad gestaag gegroeid, wat kan gelden als een bewijs voor het profijt dat de samenwerking de partners heeft opgeleverd. Het eerste resultaat is de aanwijzing geweest van BrabantStad tot tweede stedelijk netwerk van Nederland in de nota Ruimte. Daarmee is een goede basis gelegd voor het overleg met het Rijk over de afstemming van rijksprogramma's en -projecten in Noord-Brabant. Ook de gecoördineerde inzet van rijksinstrumenten en rijksmiddelen bij Brabantse projecten heeft tot snellere en betere resultaten geleid.

Het profijt is onder te verdelen in meerdere categorieën. In de eerste plaats is er de toegang die het stedelijk netwerk verschaft tot ministeries, Brusselse directoraten, kamerleden en de pers. Het simpele feit dat BrabantStad bestaat en zich als verband presenteert, heeft geleid tot een toename van de Haagse werkbezoeken aan BrabantStad, niet alleen van bewindslieden, maar ook van kamercommissies, van secretarissen generaal van meerdere departementen, van europarlementariërs en zelfs van eurocommissarissen. Sinds 2005 vindt er structureel overleg plaats tussen de vijf burgemeesters en de Commissaris van de Koningin aan de ene zijde en de ministers van VROM, EZ, LNV en V&W aan de andere zijde via het Bestuurlijk Platform BrabantStad. Hier wordt o.a. de voortgang besproken van de uitvoering van de Nota Ruimte en andere Rijksnota's.

In de tweede plaats heeft BrabantStad de relaties met de omliggende regio's versterkt. De steden hebben de samenwerking met de gemeenten in de regio's rondom de steden opgezocht. Voor 's-Hertogenbosch zijn dat de gemeenten Waalwijk, Oss, Uden en Veghel. 's-Hertogenbosch is ook de trekker van de 5-sterren regio Noordoost-Brabant. Eindhoven en Helmond werken samen met de 19 omliggende gemeenten in het SRE. Daarnaast werkt Helmond met de Peelgemeenten aan de realisatie van een gezamenlijke Peelagenda. 's-Hertogenbosch geeft de regionale samenwerking met gemeenten in Noordoost-Brabant vorm in de Vijfsterrenregio. Tilburg onderhoudt contacten met de Midden-Brabantse gemeenten. Breda heeft met de 17 West-Brabantse gemeenten en de gemeente Tholen een samenwerkingsconvenant gesloten en werkt

inmiddels aan de uitvoering van een strategische agenda voor West-Brabant.

De samenwerking in BrabantStad opent ook vensters naar de aangrenzende regio's. Er is een strategische alliantie met de Greenport Venlo en met hen onderzoekt BrabantStad de mogelijkheden van samenwerking in Europees verband met het Regionalverband Ruhr (o.a. de steden Duisburg, Essen en Dortmund). Eerste besprekingen hebben opgeleverd dat er wederzijds belangstelling is voor samenwerking op het vlak van watermanagement (de Maasproblematiek) en op het vlak van de aanpak van het grotestedenbeleid (n.a.v. het Leipzig Charter van de EU).

In Brussel wordt samengewerkt met Twentestad, Tripool Zuid-Limburg, Stadsregio Arnhem-Nijmegen en Groningen-Assen. In onderlinge afstemming worden ontwikkelingen ten aanzien van relevante nieuwe Europese regelgeving en programma's gevolgd.

In de derde plaats is er de positieve berichtgeving over BrabantStad. Met grote regelmaat wordt er in zowel de dagbladpers als in de vakbladen aandacht besteed aan het stedelijk netwerk BrabantStad, waarbij niet zelden wordt benadrukt dat BrabantStad in positieve zin afsteekt bij de Randstad. Het gaat dan zowel om het ontbreken van sterke onderlinge geschillen, als om het relatief grotere sociaal-economische succes. Het positieve imago straalt af op alle deelnemers en draagt daarmee bij aan het vestigingsklimaat. Daarnaast verleent het extra gewicht aan de optredens van BrabantStad vertegenwoordigers in gremia als de G27 of de VNG.

In de vierde plaats heeft de aanwijzing van Zuidoost-Brabant tot Brainport langs de weg van de Nota Ruimte van VROM geleid tot het rijksprogramma 'Werk in uitvoering ZOB/NL'. Hiermee is versnelling gebracht in een aantal voor de kennisindustrie in Zuidoost-Brabant randvoorwaardelijke ruimtelijke infrastructurele projecten, zoals de verbreding van de A2 en de aansluitingen op de A2 evenals de positionering van Eindhoven Airport.

In de vijfde plaats hebben de vijf steden in 2007 bereikt dat er in het Operationeel Plan voor het landsdeel Zuid van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) aparte aandacht is gekomen voor de grote steden, waarvoor 20% van de beschikbare Europese middelen is geoormerkt, zijnde € 32 miljoen.

In de zesde plaats heeft de samenwerking geleid tot een aantal bovenlokale projecten met een interessant middellange termijn perspectief. Bij wijze van voorbeeld worden hier projecten genoemd uit het Netwerkprogramma *'BrabantStad Bereikbaar'*, de herontwikkeling spoorzones, de Netwerkanalyse, het Ontwerpatelier BrabantStad, het Groene Woud en BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018.

- Als vervolg op de Netwerkanalyse BrabantStad is in 2007 het Bereikbaarheidsprogramma Zuidoostvleugel BrabantStad opgesteld. Met de ministeries van VROM, EZ, LNV en V&W is afgesproken het Bereikbaarheidsprogramma in 2008 verder uit te werken in een samenhangend pakket van maatregelen op het gebied van ruimte (wonen, werken en recreëren), mobiliteit en bereikbaarheid, landschap en natuur en water. Deze integrale verkenning wordt uitgevoerd als onderdeel van het nationale MIRT.
- In het kader van het Netwerkprogramma *'BrabantStad Bereikbaar'* zijn afspraken gemaakt met de minister van Verkeer en Waterstaat tot opname van een aantal wegknelpunten in het MIRT, waaronder de A2, A27, A58 en A67 en zijn afspraken gemaakt over een structurele samenwerking op het gebied van dynamisch verkeersmanagement (DVM).

- In het kader van het Netwerkprogramma *'BrabantStad Bereikbaar'* zijn tevens convenanten gesloten met het ministerie van Verkeer en Waterstaat over de realisatie van de omlegging Zuid-Willemsvaart (inclusief ecologische verbindingzone), de verbreding van het Wilhelminakanaal bij Tilburg en zijn afspraken gemaakt over de financiering en realisatie van een aantal quick wins om de bereikbaarheid van de Brabantse steden te verbeteren.
- Het gezamenlijk optrekken om een goed en snel openbaar vervoernetwerk tussen de vijf steden op te zetten heeft geleid tot een gedegen plan dat de nadrukkelijke aandacht heeft van het ministerie van V&W en van personenvervoerders. De aansluiting van BrabantStad op het nachtnetwerk van de NS in de Randstad en nieuwe stations in Tilburg en Helmond zijn concrete successen. Dat geldt in het bijzonder voor de bouw van een compleet nieuw station in Breda om straks de hogesnelheidstreinen te kunnen ontvangen en daarmee BrabantStad op het Europese hogesnelheidsnet aangesloten te hebben.
- BrabantStad heeft een gezamenlijke visie ontwikkeld voor de herontwikkeling van de spoorzones rondom de hoofdstations in alle vijf steden. De toegezegde rijksbijdragen aan de uitvoering in Breda, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg zijn zeer tastbare resultaten van de samenwerking.
- Het Ontwerpatelier BrabantStad, uitgevoerd in samenwerking met het ministerie van VROM, heeft in april 2007 geleid tot het uitbrengen van het rapport BrabantStad Mozaïek Metropool tijdens een manifestatie te Tilburg waar ook Koning Prins Willem-Alexander aan deelnam.
- Het Groene Woud tussen Tilburg, 's-Hertogenbosch en Eindhoven is de eerste grote stap in een gezamenlijke visie op de ontwikkeling van grote groengebieden rond en tussen de steden. Het Rijk heeft het Groene Woud ondertussen als Nationaal Landschap erkend.

- Het gezamenlijk optrekken in het onderzoeken van de mogelijkheid om als BrabantStad in 2018 Europese culturele hoofdstad te zijn, leidt nu al tot veel kennis- en informatie-uitwisseling en daarmee tot culturele dynamiek. De verwachting is dat de aanloop naar de kandidaatstelling in 2011 een positief effect zal laten zien op het culturele aanbod in de vijf steden.

In de zevende plaats heeft BrabantStad in samenwerking met de n.v. Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM) sinds 2005 de campagne *'Brabant, Europe's heart of smart solutions'* uitgevoerd, gericht op het aantrekken en bevorderen van investeringen van buiten de regio, vooral vanuit Noord-Amerika en het Verre Oosten. In 2007 ondernamen vertegenwoordigers van de partners in BrabantStad met Brabantse ondernemers en onder leiding van de Commissaris van de Koningin een handelsmissie naar China.

Samenvattend kan gesteld worden dat de samenwerking in het stedelijk netwerk BrabantStad de partners veel voordeel heeft opgeleverd. Er is de Provincie en de vijf steden alles aan gelegen die vruchtbare samenwerking de komende jaren op volle kracht voort te zetten. Het centrale vertrekpunt daarbij is, dat die samenwerking meer oplevert voor Brabant dan de Provincie of een van de vijf steden afzonderlijk had kunnen bereiken.

Dynamisch

3 MISSIE EN DOELEN

In het Meerjarenprogramma 2004-2008 is de missie als volgt geformuleerd:

‘De bestuurlijke samenwerking van de B5 en de provincie beoogt BrabantStad verder uit te bouwen als groen stedelijk netwerk en Brabant nadrukkelijk op de Europese kaart te zetten als toonaangevende kennis- en innovatieregio.’

Die samenwerking is cruciaal gebleken voor het succes van BrabantStad. De provincie en de vijf Brabantse steden willen in vervolg op de eerdere successen op korte termijn op zowel economisch, ruimtelijk, sociaal als cultureel terrein een veelheid aan aansprekende projecten van de grond trekken. Daarmee willen de zes partners een continue projectenimpuls bewerkstelligen met het doel een duurzame toekomst voor de steden en voor Brabant als geheel veilig te stellen.

De missie aan de basis van het Meerjarenprogramma BrabantStad 2008-2012 kan daarom het best als volgt worden geformuleerd:

‘BrabantStad, een sterk internationaal concurrerend en duurzaam groeiend stedelijk netwerk’.

Deze missie is hierna uitgewerkt in een aantal doelen; daarvan staan de eerste vier al in het Meerjarenprogramma 2004-2008, terwijl de laatste twee nieuw zijn.

Deze doelen sluiten aan op de opgaven uit belangrijke rijksnota's, zoals de Nota Ruimte, de Nota Mobiliteit en de Nota Piek in de Delta, maar ook op het Operationeel Plan Zuid-NL.

Concreet is het nationaal ruimtelijk beleid gericht op:

- De versterking van de internationale concurrentiepositie;
- De bevordering van krachtige steden en een vitaal platteland;
- De borging en ontwikkeling van belangrijke (inter)nationale ruimtelijke waarden;
- De borging van de veiligheid.

De doelen van dit Meerjarenprogramma BrabantStad 2008-2012 zijn:

3.1 Balans tussen stedelijkheid en groen

Een van de sterke punten van Brabant is het aanwezige groene karakter van de provincie en de aantrekkelijke landschappelijke omgeving. Het vestigingsklimaat van BrabantStad wordt voor een belangrijk deel versterkt door een robuuste groenstructuur. Ook van groot belang is de verdere sociale en culturele ontwikkeling van de steden; zij vormen de kurk, waarop de Brabantse economie drijft. Het doel van BrabantStad is sterke steden en sterke dorpen.

3.2 Duurzame en klimaatbestendige regio

Een duurzame ontwikkeling van de regio is noodzakelijk om het stedelijk netwerk klimaatbestendig te maken. Geen enkele toonaangevende kennis- en innovatieregio kan meer bestaan zonder duurzaam en klimaatbestendig te zijn ingericht.

De kennisinstellingen kunnen een bijdrage leveren aan innovaties om BrabantStad voorop te laten lopen als duurzame en klimaatbestendige regio.

Het doel van BrabantStad is bij te dragen aan een duurzame samenleving. Daarvoor wil BrabantStad gezamenlijk een ambitieus klimaatbeleid voeren, waarin de reductie van CO₂ en energiezuinig bouwen prioriteit krijgen.

3.3 Economische, culturele en sportieve topvoorzieningen

De aanwezigheid van topvoorzieningen op het gebied van economie, cultuur en sport draagt in belangrijke mate bij aan het realiseren van de missie. Bij de economische topvoorzieningen gaat het om kennisclusters van het bedrijfsleven, de universiteiten en andere instellingen op technisch, medisch en onderwijskundig gebied. Op cultureel vlak heeft BrabantStad de ambitie om een topregio te worden. Culturele topvoorzieningen kunnen in belangrijke mate bijdragen aan het verdiepen van de specifieke regionale identiteit en het versterken van de internationale positionering.

Het faciliteren van topsport en de realisering van topsportvoorzieningen past bij de uitstraling van BrabantStad als topregio.

In de steeds belangrijker wordende toeristische sector is sprake van innovatie en groeiende kansen (historische binnensteden van Breda en 's-Hertogenbosch, de Efteling, grotere aansprekende leisure-evenementen van nationaal belang).

BrabantStad stelt zich tot doel de economische, culturele en sportieve topvoorzieningen verder te versterken en uit te bouwen om een optimaal vestigings- en ondernemingsklimaat te realiseren.

3.4 Toonaangevende kennis- en innovatieregio in Europa

In de Europese kwaliteitsindex voor regionale innovatie 2002-2003 behoort Brabant tot de best presterende regio's. *Binnen de nationale sleutelgebieden-aanpak voor kennis en innovatie worden met overheidssteun nationale innovatieprogramma's tot stand gebracht. Deze programma's hebben voor Nederland een substantiële economische impact. Van de nationaal erkende zwaartepunten in de kenniseconomie vinden twee sleutelgebieden hun oorsprong en concentratiepunt in Brainport Eindhoven: Point One (nano-elektronica & embedded systems) en HTAS (high tech automotive systems). Voor het innovatieprogramma Food & Nutrition Delta vormt Oost-Brabant vanwege de aanwezigheid van bedrijven in de voedings- en foodsystemsindustrie, een belangrijk economisch zwaartepunt. Op nog drie sleutelgebieden – Chemie/Polymeren, Life Sciences & Gezondheid en Creatieve Industrie en Design – is Noord-Brabant van nationaal belang vanwege de aanwezigheid van toonaangevende bedrijfsclusters en kennisinstellingen.*

In Oost-Brabant ligt het zwaartepunt van de agribusiness en aanverwante innovatieve bedrijvigheid. De hoge concentratie van bedrijven op het gebied van Human Health en Supply Chain Management vormen de basis voor het bedrijvencluster Food en Health ('s-Hertogenbosch, Helmond en Oss). Het Paleis van Justitie in 's-Hertogenbosch is de kern van een cluster van advocatenkantoren en juridische

dienstverlening. Logistiek en Maintenance Valley (Breda, West-Brabant, Tilburg e.o.) zijn andere clusters met veelbelovende perspectieven.

BrabantStad wil de internationale topositie van Brabant op het gebied van kennis en innovatie versterken door deze clusters met veelbelovende perspectieven uit te bouwen. Voor de kenniseconomie is de aanwezigheid van een hoogwaardig datatransmissie-systeem van eminent belang om adequaat te kunnen communiceren met andere kenniscentra, zowel binnen als buiten BrabantStad.

3.5 In- en externe bereikbaarheid

De steden dreigen verstopt te raken als er niet fors wordt geïnvesteerd in de bereikbaarheid. Dat blijkt uit de Netwerkanalyse BrabantStad. Het gaat daarbij zowel om een goede bereikbaarheid van BrabantStad vanuit de omringende regionale netwerken – ook die over de landsgrenzen – als om de interne bereikbaarheid binnen het stedelijk netwerk. Onder dit thema kan ook de transmissie van data gerekend worden; vooral de realisering van een uitgereid net van glasvezelkabels is belangrijk voor een goede in- en externe bereikbaarheid.

Het verbeteren van de externe bereikbaarheid (vliegtuig, boot, trein, auto) is vooral van belang voor de onderlinge uitwisseling van kennis, goederen en mensen tussen de regio's en als zodanig een belangrijke vestigingsvoorwaarde.

Het goederenvervoer over spoor en water biedt kansen om het vrachtvervoer over de weg te verminderen. Bij goederenvervoer over het spoor is de veiligheid in het geding, vooral omdat de spoorlijnen dwars door de Brabantse steden lopen. BrabantStad is van mening, dat goederenvervoer en vooral het vervoer van gevaarlijke stoffen over de goederenruit om Brabant moet plaatsvinden: Betuwelijn, IJzeren Rijn en een nieuwe verbinding tussen Rotterdam en Antwerpen. Daardoor komt er ook capaciteit vrij voor personenvervoer via de Brabantse spoorlijnen.

Eindhoven Airport speelt een cruciale rol in de verbetering van het internationale vestigingsklimaat en is als zodanig expliciet benoemd in de Nota Ruimte. De luchthaven zou vooral de verbindingen moeten bedienen met andere kennisintensieve regio's in Europa.

Een goed functionerend Eindhoven Airport levert een bijdrage aan een betere (inter)nationale bereikbaarheid en aan een betere (inter)nationale positionering van BrabantStad. Dat geldt ook voor de internationale verbindingen met hogesnelheidstreinen (HST-connect).

Het verbeteren van de interne bereikbaarheid is vooral van belang voor de dagelijkse verplaatsingspatronen binnen BrabantStad (trein, bus, auto, fiets, te voet). Om het verkeer in de steden niet vast te laten lopen, is een breed scala van maatregelen noodzakelijk.

Milieu, leefbaarheid en de capaciteit van het wegennet, stellen grenzen aan het stedelijke verkeer.

BrabantStad zet daarom in op slimme combinaties van fiets, openbaar vervoer, ander gebruik van de auto en aanleg en reconstructie van het stedelijke hoofdwegennet. Innovatieve vervoersconcepten en flankerende maatregelen, zoals regionaal parkeerbeleid en dynamisch verkeersmanagement dragen daaraan bij. BrabantStad geeft prioriteit aan de bereikbaarheid van de spoorzones via de stedelijke tangentialen.

Het doel van BrabantStad is het realiseren van een optimale in- en externe bereikbaarheid, waarbij – rekening houdend met de externe effecten van de verschillende vervoersmodaliteiten – maximaal gebruik gemaakt wordt van de kenmerkende eigenschappen van de verschillende vervoerswijzen.

3.6 BrabantStad, een sterk netwerk

De samenwerking binnen BrabantStad heeft ontegenzeggelijk al tot veel tastbare resultaten geleid. De meerwaarde van de samenwerking binnen BrabantStad zit dan ook in het bezitten van voldoende kritische massa, een sterk merk, een goed georganiseerde lobby, kennisuitwisseling en een goede interne afstemming. Dit is een solide basis voor het versterken van de concurrentiepositie en daarmee de sociaal-economische ontwikkeling van het stedelijk netwerk. BrabantStad wil ook investeren in de regionale samenwerking.

De steden willen de verbindende schakels zijn tussen die regio, de Provincie en Europa. Het doel van BrabantStad is om met een sterk netwerk en een sterk merk de gezamenlijke lobby richting Rijk en EU meer kans op succes te geven.

Perspectiefrijk

4 INVESTERINGSAGENDA

4.1 Samen werken aan een duurzame toekomst

De provincie Noord-Brabant en de vijf grote Brabantse steden Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg (B5) willen op korte termijn een veelheid aan baanbrekende projecten van de grond trekken. Daarmee willen deze zes partners op tal van beleidsterreinen een trendbreuk bewerkstelligen met het doel een duurzame toekomst voor Brabant als geheel en de steden in het bijzonder veilig te stellen. Op 11 december 2007 hebben de provincie en de B5 een intentieverklaring ondertekend, waarin zij hebben afgesproken deze ambitie gezamenlijk waar te gaan maken.

De zes partners in BrabantStad hebben er bewust voor gekozen om samen te werken op thema's die voor gemeenten én provincie belangrijk zijn. Het resultaat als geheel levert voor Brabant meer op dan elke stad afzonderlijk had kunnen bereiken. De partners richten zich op één gemeenschappelijk belang waarin de deelbelangen worden ingepast. Het maatschappelijke resultaat staat centraal in plaats van de interne procedures. Een uitstekend voorbeeld van bestuurlijke vernieuwing!

4.2 Zes programmalijnen

De provincie en de B5 kiezen bij de uitvoering van projecten voor een ordening volgens zes programmalijnen: een mooi, schoon, dynamisch, perspectiefrijk, bereikbaar en verbindend Brabant. Begin 2010 zal een tussenbalans opgemaakt worden. Dat biedt de partners de mogelijkheid om de uitvoering desgewenst bij te sturen. In ieder geval moet met alle projecten begonnen zijn in 2011. Graadmeter daarvoor zijn de financiële verplichtingen die door de partners voor de uitvoering zijn aangegeven.

De partners willen voor een *mooi Brabant* de spoor- en kanaalzones aanpakken met visionaire ontwerpen en forse investeringen. Voor een *schoon Brabant* zijn gezonde, energieslimme steden en een robuuste groenstructuur onontbeerlijk. De vijf steden vormen het *dynamisch* hart van *Brabant* met de ambitie om in 2018 Culturele Hoofdstad te worden.

Voor de toekomst van Brabant zetten de partners hun kaarten op de trits kennis-kunde-kassa via Onderwijs – Overheid – Ondernemers, de zogenoemde triple o. De *Brabantse* steden willen *perspectieven* bieden, aan jonge, oudere en kwetsbare Brabanders. De leefbaarheid in steden wordt op vernieuwende wijze verhoogd. Voor een *bereikbaar Brabant* moeten vooral de verkeersknelpunten in en rond de steden opgelost worden. Daarom blijven de zes partners volop investeren in het Netwerkprogramma 'BrabantStad Bereikbaar' en de stedelijke tangenten. De vijf steden *verbinden* zich met de *Brabantse* burger en pakken hun centrale rol binnen de regio op.

4.3 Integrale aanpak

De uitvoering bestrijkt een breed terrein op zowel economisch, ecologisch als sociaal gebied. Deze aanpak biedt het grote voordeel dat de samenhang tussen de afzonderlijke projecten op meerdere schaalniveaus bewaard kan blijven. De projecten zijn met elkaar verbonden op de schaal van:

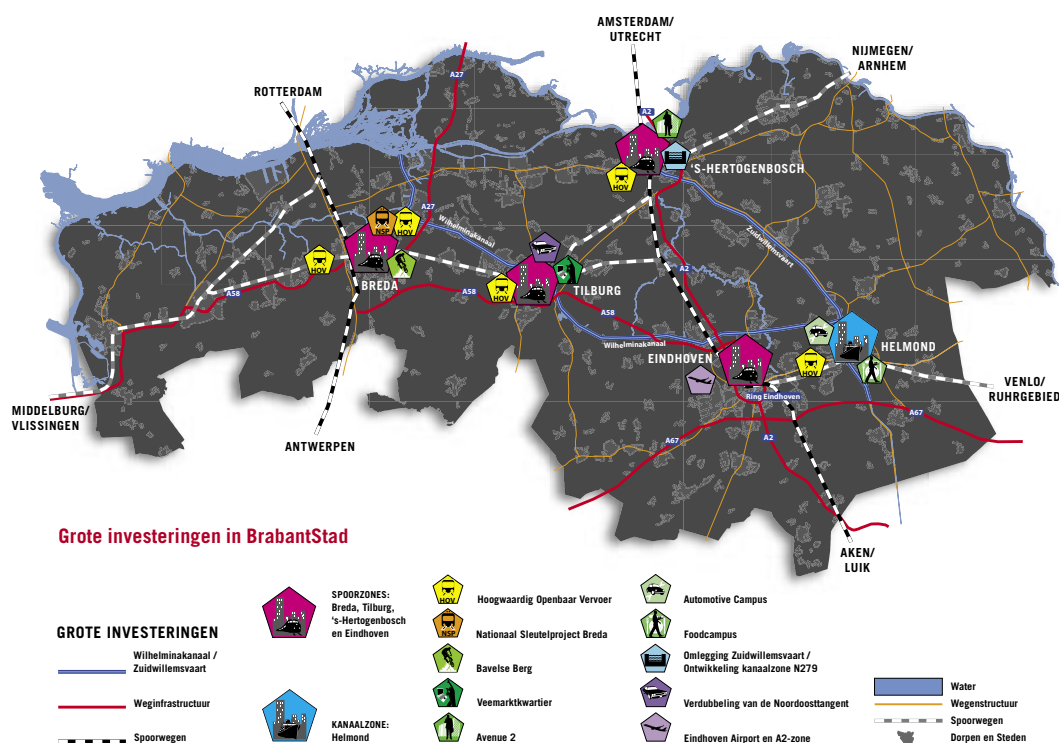
- de stad en de ommelanden
- de steden onderling
- het stedelijk netwerk BrabantStad

Deze integrale aanpak bevordert tevens dat de Provincie en de steden bij de uitvoering van hun beleid eendrachtig voorrang geven aan dezelfde onderwerpen.

De projecten zijn gebundeld in projectenveloppen, die gerangschikt zijn naar de zes programmalijnen. Elke projectenveloppe bevat een aantal projecten dat inhoudelijk een sterke samenhang vertoont en voldoende 'massa' genereert om het beoogde effect voor Brabant te realiseren. Een aantal projecten heeft betrekking op alle vijf de steden en die worden gezamenlijk in BrabantStad verband uitgevoerd. De overige projecten worden door de steden afzonderlijk of in een combinatie van enkele partners opgepakt.

4.4 Investerings

Dit uitvoeringsprogramma vergt in totaal een extra investeringsvolume van 1,4 miljard euro. Daarmee kunnen de projecten versneld uitgevoerd worden. De zes partners hebben afgesproken hun krachten te bundelen om dit investeringsbedrag bijeen te brengen. De B5 gaan zelf een bedrag van circa 600 miljoen euro investeren in de duurzame toekomst van de steden. De provincie wil circa 350 miljoen euro in de steden investeren, waarvan circa 200 miljoen afkomstig is uit de extra middelen voor het provinciaal bestuursakkoord 'Vertrouwen in Brabant'. De zes partners gaan andere partijen actief benaderen om ook te participeren in de samenwerking. Het investeringsprogramma is een hefboom voor verdergaande samenwerking met het Rijk, Europa en het bedrijfsleven. Meedoen is voor externe partners aantrekkelijk vanwege het potentieel grote multipliereffect van de investeringen.

Bereikbaar

5 UITWERKING PROGRAMMALIJNEN

5.1 Mooi Brabant, aantrekkelijke steden

Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg vormen de economische en ruimtelijke zwaartepunten van BrabantStad. Niet twee steden lijken op elkaar; alle steden kennen een eigen geschiedenis en een vaak heel verschillende ontwikkeling. Elke stad heeft zijn eigen DNA.

Naast alle verschillen zijn er ook overeenkomsten. Alle grote Brabantse steden kennen een vergelijkbare problematiek in de spoorzones en langs de kanalen in de stad. Veelal is hier sprake van binnenstedelijke (bedrijven)terreinen, die geherstructureerd moeten worden. De spoorzones zijn goed bereikbaar per openbaar vervoer en liggen nabij het stadscentrum. Dat biedt kansen voor transformatie tot toplocatie voor stedelijke functies. De onderlinge afstemming van de plannen van elk van de steden is van belang om de aanwezige kansen voor BrabantStad als geheel optimaal te benutten.

De in de stadscentra gelegen kanaalzones kunnen worden benut voor de uitbreiding van het stedelijk centrum of voor interessante woonmilieus. Waar een kanaal nog als vaarweg in functie is komt de vestiging van watergebonden bedrijvigheid in beeld. Bij perifere kanaalzones kunnen de kanaalzones teruggegeven worden aan het landschap en de natuur.

De (her)ontwikkeling van de spoor- en kanaalzones levert aldus een bijdrage aan het versterken van de stedelijkheid in de steden, aan een verbetering van de bereikbaarheid van belangrijke stedelijke locaties, resp. bedrijventerreinen en in een aantal gevallen aan het herstel van natuur en landschap. De Brabantse kanalen kunnen meer dan tot nu toe een belangrijke functie vervullen voor het goederenvervoer. Bovendien neemt hun betekenis toe voor de recreatie en het toerisme.

Voor de langere termijn bieden de toekomstscenario's van de studie BrabantStad Mozaïek Metropool aanknopingspunten. De daar beschreven drie scenario's vragen nog een verdere uitwerking. Te denken valt aan de ruimtelijke relatie tussen de steden en hun omgeving. Daarbij gaat het om de

relatie met de dorpen rond de steden en om de directe omgeving van de steden. De in het ontwerpatelier BrabantStad ontwikkelde aanpak leent zich uitstekend voor een dergelijke regionale uitwerking.

5.1.1 Stedelijke herstructurering

De complexe processen van moderniseren, veranderen en aanpassen van de stedelijke spoor- en kanaalzones vragen om omvangrijke investeringen van zowel publieke als private partijen. Vooral het verplaatsen van bedrijven en het herstructureren van verouderde bedrijventerreinen vormen een aanzienlijke opgave. De steden willen dit versneld uitvoeren om ruimte te creëren voor nieuwe hoogstedelijke woon- en werkmilieus. Dan hoeven de steden minder uit te breiden en bovendien versterkt het de economische dynamiek. Bij stedelijke herstructurering speelt het behoud en de herbestemming van het industrieel erfgoed in Brabant een belangrijke rol.

5.1.2 Ontwerpen aan de regio

Eindhoven, Helmond en 's-Hertogenbosch gaan samen met de provincie een regionaal ontwerpatelier organiseren over de ontwikkelingen in Kanaalzone rond de Zuid-Willemsvaart.

De gebiedsontwikkeling aan de N279 en de A2 maakt integraal deel uit van de ontwerpogave. Breda heeft, samen met de provincie en de 17 West-Brabantse colleges, afgesproken om via ontwerpateliers een ruimtelijke visie voor West-Brabant te ontwikkelen. Deze moet gaan dienen als belangrijke bouwsteen voor de provinciale structuurvisie. Tilburg pakt een en ander op in Midden-Brabant verband in combinatie met de Ideale Connectie.

5.2 Schoon Brabant, groene steden

De Brabantse steden willen voor een schoon Brabant investeren in de groene ruimte in en tussen de steden en in de kwaliteit van het milieu. De steden geven ruimte aan experimenten in de vorm van proeftuinen.

Een van de eerste projecten van BrabantStad is het Nationaal Landschap Het Groene Woud in de driehoek tussen 's-Hertogenbosch, Tilburg en Eindhoven. Natuur, landbouw, cultuurhistorie en recreatie gaan hier hand in hand. Met het Groene Woud heeft BrabantStad een groen hart. Dit project draagt eraan bij dat de steden stadser, de dorpen dorpsier en het groen groener wordt.

BrabantStad is dichtbevolkt, er is veel bedrijvigheid en de wegen worden intensief gebruikt door vrachten en personenauto's. Dit heeft negatieve gevolgen voor verschillende milieuaspecten, zoals geluid, luchtkwaliteit en energieverbruik. Daarnaast loopt Brabant ook risico's op overstromingen door de rijzing van de zeespiegel en de verhoogde rivierwaterafvoer.

De steden willen samen met de provincie en andere partijen investeren in de groene ruimte volgens het concept van de 'raamwerkmethodiek', een stevig groen concept rondom de stad als contramale voor de intensieve stedelijkheid. Interessant is dat de centrumontwikkelingen kunnen dienen als een belangrijke hefboom voor groene ontwikkelingen. Immers, autonome groenontwikkelingen zijn een stuk lastiger te realiseren.

5.2.2 Gezond en veilig

De concentratie van vervuilende stoffen in de lucht zorgt voor een slechte luchtkwaliteit in de stedelijke gebieden. Er is een reeks van maatregelen nodig als duurzame energieopwekking, emissiearm Openbaar Vervoer, betere verkeersdoorstroming (o.a. via dynamisch verkeersmanagement), minder auto's in de binnensteden (o.a. via transferia en stadsdistributie), bevorderen fietsgebruik en experimenten met goedkoop Openbaar Vervoer.

Deze maatregelen passen in de lokale Plannen van Aanpak Luchtkwaliteit.

5.2.1 Stad en landschap

De provincie en de B5 willen investeren in het Groene Woud en de groene verbindingen in en tussen de steden. De aantrekkelijkheid van de Brabantse steden wordt in belangrijke mate bepaald door de dooradering van het stedelijke gebied met beken, groenzones en stadsparken.

De Brabantse steden willen actief bijdragen aan het klimaatbeleid, bijvoorbeeld door het verminderen of compenseren van de CO₂-uitstoot (mitigatie). Daarnaast zullen de steden zich aan moeten passen (adaptatie) aan de gevolgen van extremere weersomstandigheden. BrabantStad wil het oprichten van biomassa installaties stimuleren.

5.2.3 Proeftuinen

Sommige problemen in de steden zijn niet meer op te lossen met de gebruikelijke aanpak en vragen om een trendbreuk. De steden hebben een aantal projecten op stapel staan die bedoeld zijn om op lange termijn een trendbreuk te bewerkstelligen. Op korte termijn kunnen deze projecten dienen als proeftuin waar ook anderen lering uit kunnen trekken.

5.3 Dynamisch Brabant, steden als motor

In de steden manifesteert zich de dynamiek van Brabant in volle omvang. Om de dynamiek ook in de toekomst erin te houden, willen de partners investeren in de ontwikkeling van jongeren, in de kenniscentra en in BrabantStad als Culturele Hoofdstad.

De aanwezigheid van vele grote, sterke innovatieve bedrijven, de universiteiten en enkele toonaangevende kennisinstituten in het stedelijk netwerk van Brabant maakt de samenwerking in BrabantStad in nationaal en internationaal opzicht hoogst relevant.

BrabantStad kan de bekendheid van de aanwezige kennisinstellingen bundelen door ze samen te brengen onder een herkenbaar profiel. Brainport en Maintenance Valley zijn daarvan goede voorbeelden. Het is belangrijk kennis- en onderwijsclusters via actieve werving te versterken (voorbeeld: Groene Campus in Helmond).

BrabantStad wil kandidaat zijn voor Culturele Hoofdstad 2018. Culturele Hoofdstad zijn betekent dat er een jaar extra cultuuraanbod met een aantal topattracties is. De ervaring leert, dat dit een spin off oplevert, zowel in uitbreiding en verbetering van accommodaties als in culturele programmering voor de jaren erna. In 2011 wordt beslist over de kandidaatstelling. Culturele Hoofdstad draagt onmiskenbaar bij aan een sterker cultureel profiel en aanbod van BrabantStad en daarmee aan het realiseren van economische en culturele topvoorzieningen in BrabantStad. Het vestigingsklimaat en het imago worden hierdoor positief beïnvloed.

5.3.1 Talent en ondernemerschap

Jongeren trekken van oudsher naar de stad om zich verder te scholen en om te gaan werken. Om de kansen van jongeren op de stedelijke arbeidsmarkt te vergroten, willen de steden de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt verbeteren door jongeren een goede startkwalificatie mee te geven en voortijdig schoolverlaten te bestrijden. De steden spannen zich ook in om jongeren te begeleiden via een jongerenloket, coaches, leerwerktrajecten en dergelijke. Een goed (top)sportklimaat daagt de jongeren uit prestaties te leveren.

5.3.2 Brabant bruist

BrabantStad kan zich internationaal onderscheiden door strategische allianties te sluiten tussen onderwijs en bedrijfsleven. Elke stad maakt deel uit van een of meer clusters van bedrijven en instellingen in de innovatieve en kennisintensieve sectoren. Speciale aandacht verdienen de bètatechniek en talentcenters. BrabantStad wil forse inspanningen plegen om deze initiatieven door te zetten en uit te bouwen.

Brabant onderscheidt zich door de Kennisindustrie van Brainport, door vitale steden met elk hun creatieve ondernemersdynamiek en bundeling van publieke en zakelijke diensten, door een steeds kennisintensievere foodsector en door de groeiende bedrijvigheid in maintenance Valley.

5.3.3 Culturele hoofdstad

De ambitie om in 2018 culturele hoofdstad te worden, is een uitgelezen kans om Brabant op de kaart te zetten. Om dat waar te kunnen maken, willen de steden samen met de provincie tal van evenementen en festivals met een (inter)nationale uitstraling tot stand brengen.

5.4 Perspectiefrijk Brabant, kansrijke steden

De steden willen alle Brabanders een perspectief bieden op het mee kunnen doen aan de samenleving. Een extra impuls is nodig voor de jeugd en de leefbaarheid in de stedelijke wijken. Voor het behoud van de identiteit van de verschillende steden is het belangrijk dat de monumentale gebouwen in de stad goed worden beheerd.

Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst, is een bekend gezegde. BrabantStad heeft de jeugd hard nodig om ook in de toekomst de hoge ambities te kunnen verwezenlijken. De jeugd moet de kans krijgen zijn eigen kwaliteiten optimaal te ontwikkelen: een beroepskwalificatie is een vereiste, voortijdig school verlaten uit den boze. Daarnaast moet de jeugd ook de kans krijgen om zich maatschappelijk en cultureel te ontplooiën.

Elk van de vijf Brabantse steden is in het kader van het Grotestedenbeleid bezig met de aanpak van de sociale, economische en ruimtelijke problematiek in de oudere volkswijken. Daar is nog veel te doen. Er loopt al een grote variëteit aan projecten bij de steden om de leefbaarheid in de oudere wijken te verbeteren; andere staan nog op stapel.

5.4.1 Investeren in kansen voor jeugd

De B5 willen samen met de provincie komen tot een sluitende aanpak van de jeugdzorg en een goed netwerk van betrokken organisaties analoog aan de veiligheidshuizen. BrabantStad breed staan de centra voor Jeugd en Gezin bovenaan de agenda. De steden blijven zich inzetten voor het Deltaplan voortijdig schoolverlaten. De provincie investeert niet in lokale projecten maar wel in overkoepelende ketens. De steden richten zich vooral op de lokale initiatieven.

5.4.2 Versterken leefbaarheid in stadswijken

De leefbaarheid in sommige wijken in de steden staat onder grote druk. De steden spannen zich al jaren in om de leefbaarheid op sociaal en fysiek gebied te verbeteren en de B5 willen dat beleid intensiveren onder meer met experimenten met de steun van de provincie. De uitbouw van de veiligheidshuizen is daar een goed voorbeeld van.

5.4.3 Van behouden naar inspireren

De provincie wil de achterstanden in de restauratieplannen voor Monumenten wegwerken. De vijf steden hebben de monumenten in de steden geselecteerd die bij uitstek daarvoor in aanmerking komen. Het is er BrabantStad veel aan gelegen die achterstanden weg te werken zodat de monumenten ook in de toekomst de Brabanders kunnen blijven inspireren.

5.5 Bereikbaar Brabant, steden ontsloten

Een goede bereikbaarheid van economische (top)locaties en andere stedelijke concentratiegebieden is essentieel om BrabantStad economisch vitaal te houden. Mobiliteit mag; dat betekent, dat er ruimte gemaakt kan worden voor een uitbreiding van de verkeersinfrastructuur, maar dat daarbij in relatie tot de eventuele gevolgen voor de leefbaarheid de mogelijkheden van de verschillende vervoersmodaliteiten optimaal moeten worden benut. Als daarbij een prijsmechanisme nodig is, wordt dat in de afweging betrokken.

BrabantStad werkt, op grond van de Netwerkanalyse BrabantStad, aan een samenhangend meerjarig maatregelenpakket om het stedelijk Netwerk BrabantStad op lange termijn duurzaam bereikbaar te houden. Belangrijkste prioriteiten voor BrabantStad zijn:

- De bereikbaarheid van de zuidoostvleugel van BrabantStad
- De (externe) bereikbaarheid van BrabantStad over de weg via de noord-zuidassen A27 en A2 en de oost-westas A58/67 en over het water via de Zuid Willemsvaart en het Wilhelminakanaal
- Een kwaliteitsverbetering van het ov-netwerk BrabantStad, waarbij prioriteit wordt gegeven aan de aansluiting op de hoge snelheidslijnen, de spoorlijnen Rotterdam – Breda – Eindhoven (Brabantlijn) en Amsterdam – Utrecht – Eindhoven, Hoogwaardig Openbaar Vervoer en doorstroombussen binnen de steden en de bereikbaarheid van knooppunten waaronder de spoorzones
- De bereikbaarheid van de steden door een optimale mix van gebruik van modaliteiten (auto, openbaar vervoer, fiets)
- De optimale benutting van het totale bestaande netwerk van rijks-, provinciale en gemeentelijke wegen met behulp van dynamisch verkeersmanagement en prijsbeleid

Veel projecten zijn al opgenomen in het Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport van het rijk en het Brabants MIT.

5.5.1 Bereikbaarheid van BrabantStad

Om BrabantStad bereikbaar en leefbaar (luchtkwaliteit) te houden, zetten de steden in op een forse kwaliteitsverbetering van het bestaande stedelijke openbaar vervoer. Voor de onderlinge verbindingen tussen de steden evenals voor de externe verbindingen is het ov-netwerk BrabantStad essentieel, inclusief de aansluiting op de hoge snelheidslijnen. Daarnaast geven de steden prioriteit aan de bereikbaarheid van de spoorzones. Daarin past de spoedige realisatie van stedelijke tangenten.

5.6 Verbindend Brabant, stedelijke schakels

De provincie en de steden willen investeren in de relatie met de burger en in de regionale samenwerking. BrabantStad streeft naar een moderne vorm van bestuur en een open communicatie met de samenleving (good governance).

5.6.1 Relatie overheid en burger

De overheid moet voor de Brabantse burger beter toegankelijk worden. Met behulp van moderne technieken willen de steden samen met de provincie en andere overheden een kwaliteitssprong maken in de dienstverlening van BrabantStad aan de burger.

5.6.2 Samen met de regio

De steden pakken hun rol op binnen hun eigen regio's. Meer dan in het verleden willen zij de verbindende schakels vormen tussen die regio, de provincie en Europa. De Brabantse steden volgen bij de regionale samenwerking de triple helix aanpak, dat duidt op de verbanden tussen de 3 o's: Onderwijs, Ondernemers en Overheid.

Verbindend

6 ORGANISATIE EN UITVOERING

6.1 Uitgangspunten

De provincie en de grote steden kiezen in BrabantStad verband bewust voor een lichte en slagvaardige organisatievorm. De samenwerking gaat vooral op basis van vertrouwen, waardoor omslachtige en tijdrovende procedures vermeden kunnen worden. Bij de uitvoering van de projecten en programma's wordt gestuurd op resultaten (output en outcome). De colleges van GS en B&W leggen over de resultaten van deze samenwerking verantwoording af aan respectievelijk Provinciale Staten en de gemeenteraden.

Een belangrijk deel van de projecten wordt in BrabantStadverband opgepakt. De overige projecten worden door de steden afzonderlijk getrokken, uiteraard in goede afstemming met de partners in BrabantStad. Dit onderscheid heeft gevolgen voor de wijze waarop de uitvoering georganiseerd is. In de volgende paragrafen wordt dit verder uitgewerkt.

Voor de organisatie wordt gebruik gemaakt van het bestaande bestuurlijk netwerk van BrabantStad. Een stuurgroep van gedeputeerden en wethouders is verantwoordelijk voor de samenhang in structuurversterkende maatregelen op het niveau van het stedelijk netwerk. De inhoudelijke afstemming vindt plaats binnen de portefeuilleoverleggen ruimtelijke ordening, sociaal beleid, cultuur, economische zaken, milieu en mobiliteit. Een programmabureau draagt zorg voor proces, communicatie en belangenbehartiging.

6.2 Stuurgroep BrabantStad

De stuurgroep BrabantStad coördineert de uitvoeringsagenda BrabantStad en laat zich bij de uitvoering adviseren door de wetenschap en adviesraden.

Tevens behartigt de stuurgroep de bestuurlijke lobby gericht op het Rijk, de EU en het bedrijfsleven. De Commissaris van de Koningin en burgemeesters van de grote steden treden op als ambassadeurs van BrabantStad en staan in die rol de stuurgroep bij in de bestuurlijke lobby voor BrabantStad. De stuurgroep nodigt prominente figuren uit het Brabantse bedrijfsleven, de wetenschap en maatschappelijke instellingen uit om de stuurgroep mee te helpen BrabantStad te promoten.

Startend in 2009 maakt de stuurgroep de balans op van de uitvoeringsagenda (midterm review) en doet op grond daarvan aanbevelingen aan de provincie en de steden tot bijstelling. Dat kan zowel het toevoegen van nieuwe projecten betreffen als het vervallen van projecten, bijvoorbeeld omdat het project gerealiseerd is.

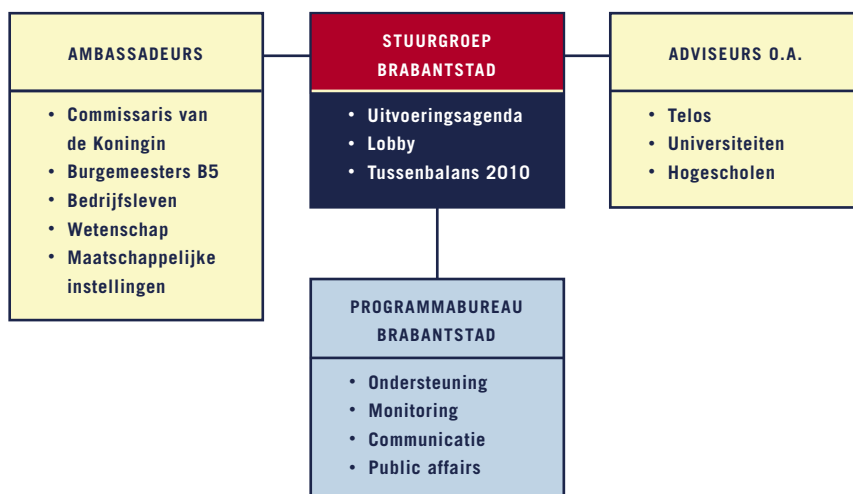
De stuurgroep BrabantStad wordt bij de uitvoering van deze taken ondersteund door het programmabureau BrabantStad. Het programmabureau verzorgt de monitoring van de projecten en rapporteert periodiek over de voortgang aan de stuurgroep en de B5 portefeuilleoverleggen.

Het programmabureau stelt een plan op voor de bestuurlijke lobby en de communicatie in het kader van de uitvoeringsagenda BrabantStad.

De stuurgroep stelt het lobby- en communicatieplan vast. De uitvoering van de communicatieactiviteiten rond de BrabantStadprojecten berust bij het programmabureau. Bij de uitvoering van de communicatieactiviteiten die specifiek betrekking hebben op de stedelijke projecten, hebben de steden het initiatief.

Figuur 1

Schematische weergave organisatie Meerjarenprogramma BrabantStad

6.3 Projecten en programma's

Als projecten een zodanige samenhang vertonen dat ze niet onafhankelijk van elkaar gerealiseerd kunnen worden, zijn deze projecten in een programma opgenomen. Dat geldt bijvoorbeeld voor het Netwerkprogramma *'BrabantStad Bereikbaar'*, dat bestaat uit een samenstel van projecten die alle tot doel hebben de bereikbaarheid van BrabantStad te verbeteren. Van weginfrastructuurprojecten, vaarwegen, dynamisch verkeersmanagement, voorstadhaltes, aansluiting op het nachtnet en spoorverdubbeling tot transferia en vrije busbanen. In andere gevallen kunnen projecten zelfstandig uitgevoerd worden.

De projecten in de spoorzones van de B5 bijvoorbeeld kunnen beter door elke stad zelfstandig ontwikkeld worden. Een programmatische aanpak is dan weinig effectief en te omslachtig.

6.4 B5 overleggen

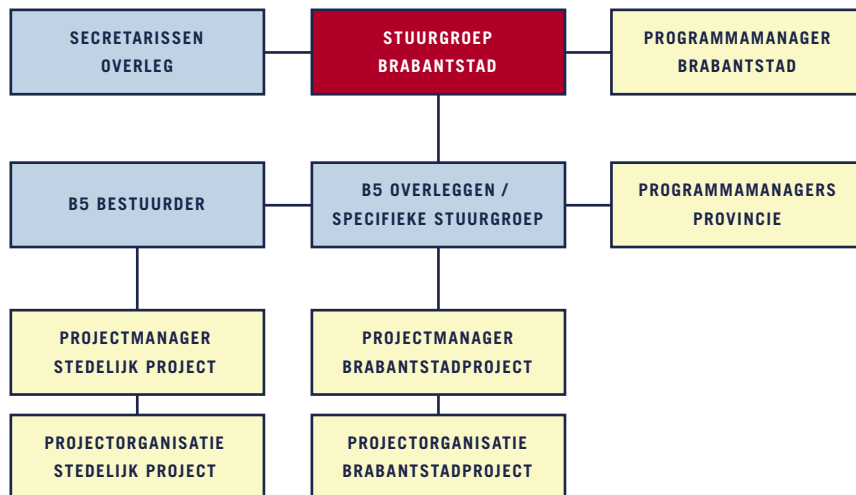
De provinciale en stedelijke bestuurders uit de B5 overleggen nemen de aansturing van een of meer projecten of programma's op zich. Als het een BrabantStadproject/programma betreft, is er altijd sprake van een vorm van gezamenlijke aansturing. Als het BrabantStadproject overwegend op het terrein van een van de B5 overleggen ligt, kan dat B5 overleg die rol vervullen. In andere gevallen neemt een gecombineerd B5 overleg die rol op zich of een specifiek voor dat BrabantStadproject ingestelde stuurgroep, zoals de Stuurgroep Netwerkprogramma

BrabantStad. De stedelijke projecten en programma's worden aangestuurd door de stedelijke bestuurder die verantwoordelijk is voor het betreffende project. Deze bestuurders rapporteren over de voortgang van de projecten en programma's en over de mogelijke budgettaire gevolgen aan het B5 overleg en waar nodig aan de stuurgroep. Het B5 overleg en de stuurgroep kunnen tussentijds de uitvoeringsagenda BrabantStad bijsturen op uitvoeringstempo en budget.

De provincie beschikt per programmalijn over een programmamanager, die voor de uitwerking van de programmalijnen uit het provinciale bestuursakkoord zorgt. De programmamanagers nemen als ambtelijk adviseurs deel aan de B5 overleggen en zijn voor de steden het provinciale aanspreekpunt voor de projecten en programma's uit de betreffende programmalijn. Voor de provincie zijn de ambtelijke deelnemers uit de steden aan het B5 overleg het aanspreekpunt.

6.5 BrabantStadprojecten en programma's

Voor de BrabantStadprojecten/programma's leveren de provincie en de B5 gezamenlijk de projectorganisatie. Het projectmanagement stelt een projectplan op waarin de inhoud van het project/programma, de beoogde resultaten, de projectorganisatie, de tijdplanning, het communicatieplan en de financiering zijn vastgelegd. De provincie financiert de BrabantStadprojecten/programma's en int de bijdragen van de steden voor

Figuur 2**Schematische weergave projectorganisatie**

de gezamenlijke onderdelen. Het programmabureau BrabantStad levert ondersteuning bij een aanvraag van cofinanciering bij andere partijen. De provincie is verantwoordelijk voor de financiële administratie, de verslaglegging en de verantwoording van de gezamenlijke onderdelen.

6.6 Stedelijke projecten en programma's

Over de stedelijke projecten en programma's maken de steden en de provincie bilateraal afspraken. Daarin is ook opgenomen welke bijdrage de provincie zal leveren en de cofinanciering door derden. Analoog aan de BrabantStadprojecten/programma's stelt het stedelijk projectmanagement een projectplan op waarin de inhoud van het project/programma, de beoogde resultaten, de projectorganisatie, de tijdplanning, het communicatieplan en de financiering zijn vastgelegd. Daarin wordt ook de cofinanciering door de provincie geregeld. Elke stad blijft zelf verantwoordelijk voor de financiële administratie, de verslaglegging en de verantwoording over haar stedelijke projecten en programma's.

6.7 Uitvoeringsvoorwaarden

De investeringsagenda is opgebouwd uit Twee Tranches. Eind 2009 zal er een mid-term-review worden gemaakt voor de totale investeringsagenda. Voor de projecten geldt dat er een uitgebreide projectbeschrijving in een projectfiche de basis vormt voor de financieringsovereenkomst.

Voor de programma's en projecten in de investeringsagenda gelden de volgende algemene voorwaarden:

- Programma's en projecten dienen gemeenschappelijke doelen van steden en provincie.
- Met de uitvoering van de programma's en projecten is in ieder geval gestart voor 2011.
- Per programma/project zijn afspraken over de zichtbaarheid en rol van de provincie gemaakt.
- Per programma/project zijn afspraken gemaakt over de wijze van financiering.

6.8 Verantwoording

Over de BrabantStad programma's en projecten vindt de verantwoording plaats in het Jaarverslag BrabantStad. Bij de programma's wordt de outcome vermeld en van de projecten wordt de output opgenomen. Analoog hieraan wordt over de stedelijke programma's en projecten verantwoording afgelegd in de gemeentelijke jaarverslagen en in de projectverantwoording.

BIJLAGE I: Projecten samen Investeren in BrabantStad

BREDA

Bereikbaar Brabant

- Stadsas Claudius Prinsenlaan
- Verlengde Stationslaan
- Kruising Oosterhoutseweg – Noordelijke Randweg
- Kruising Krotgdijk – Konijnenberg (Via Breda) [1]
- Fiets-/Voetgangerstunnel Nieuwe Kadijk

Dynamisch Brabant

- Werkgeversservicepunt en Leerwerkadviescentrum
- Projecten BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018
- Evenementencomplex Bavel [3]
- Kenniscentrum Leisure NHTV Bavelse Berg [3]
- Avans Ondernemerscentrum
- Versterken Human Capital in de wijk
- Leerstoel/lectoraat Maintenance en Logistiek

Mooi Brabant

- Markoevers, onderdeel van Via Breda [1]

Perspectiefrijk Brabant

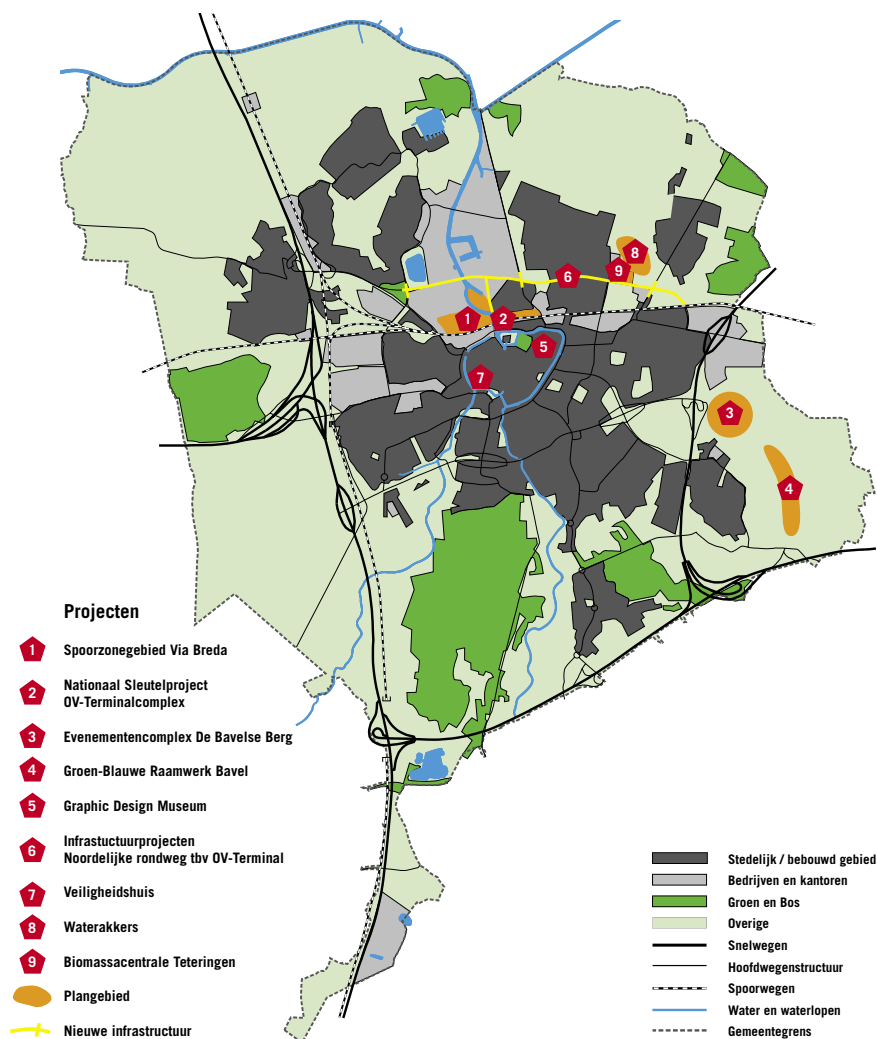
- Deltaplan Voortijdig schoolverlaten: ZIOS ROC
- Veiligheidshuis [7]
- Projecten Leefbare wijken
- Centrum Jeugd en Gezin

Schoon Brabant

- Biomassacentrale Teteringen [9]
- Luchtkwaliteit
- Landschappelijke inpassing Bavelse Berg
- Groenblauwe raamwerk Bavel [4]
- Waterakkers [8]

Divers

- Herstructurering fysieke infrastructuur

EINDHOVEN

Bereikbaar Brabant

- Ongelijkvloerse kruising Aalsterweg – Ring Eindhoven [4]
- Eindhoven Airport, aansluiting op de A2 [8]
- Meerenakkerweg - Beemdstraat [6]

Dynamisch Brabant

- Eindhoven één in werk
- Campus Internationale school Eindhoven [10]
- Projecten BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018
- Ondersteuning etnisch ondernemerschap en diversiteitsbeleid

Mooi Brabant

- Strijp S [11]
- Stationsgebied Eindhoven/ Integrale OV-knoop [1]
- De Kade [3]

Perspectiefrijk Brabant

- Deltaplan voortijdig schoolverlaten
- Centrum jeugd en gezin
- Veiligheidshuis [5]
- Zorg en ICT

Schoon Brabant

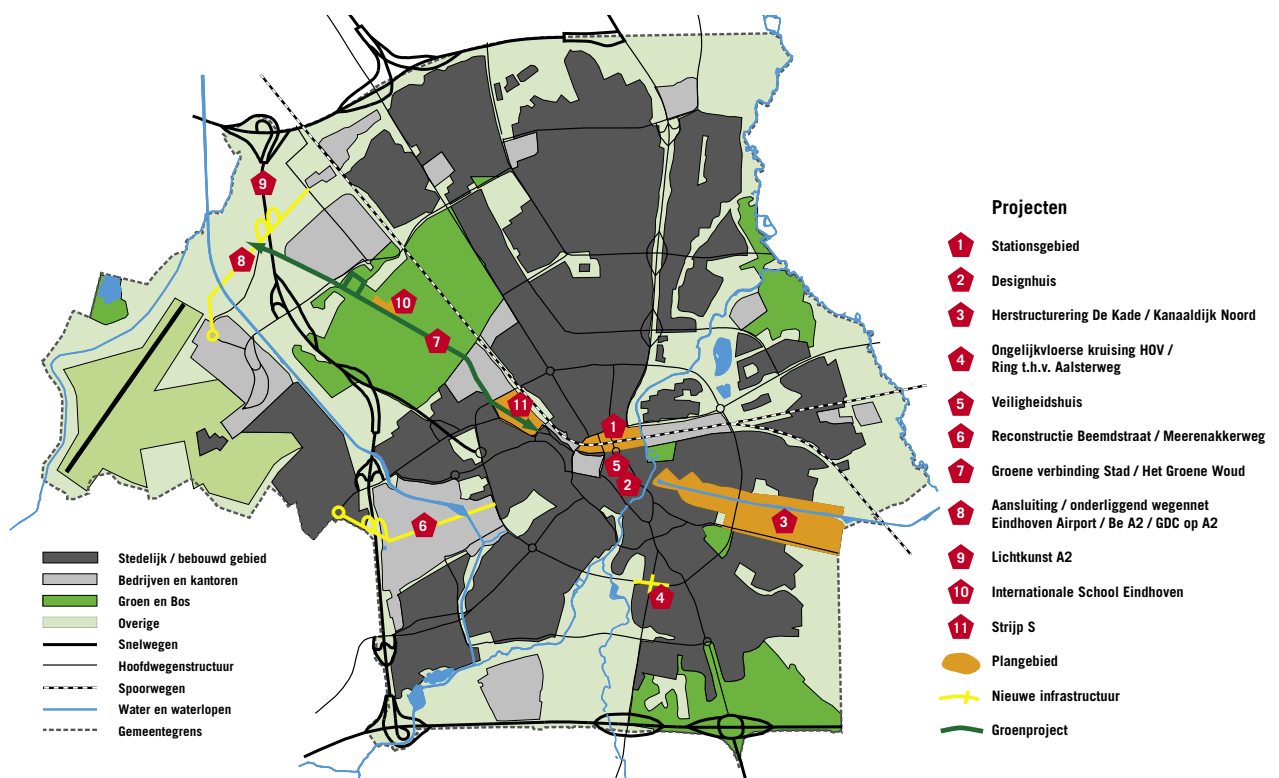
- Biomassacentrale Ir Ottenbad
- Biomassacentrale Meerhoven
- Verbinding Eindhoven – Het Groene Woud
- Luchtkwaliteit [7]
- Fijnstofneutraal Zuidoost-Brabant (samen met Helmond)
- Duurzaam bouwen (B5-breed met regie bij 's-Hertogenbosch)
- LED verlichting

Verbindend Brabant

- Virtuele BrabantStad
- Brabant Schoolnet

Divers

- Herstructurering fysieke infrastructuur
- Aankoop Strijpse Akker

HELMOND

Bereikbaar Brabant

- Stedelijke tangenten [7]

Dynamisch Brabant

- Strategisch arbeidsmarktbeleid
- Projecten BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018
- Herstel Recreatieve Vaart Sluis 7 (onderdeel kanaal- en spoorzone, aansluiting met Mooi Brabant)
- Automotive campus, gebiedsontwikkeling [3]
- Automotive House [3]
- Foodcampus: synergie tussen locatieontwikkeling, onderwijs, onderzoek en bedrijvigheid [4]

Mooi Brabant

- Herontwikkeling kanaal- en spoorzone (diverse deelprojecten w.o. verwerving bedrijf) [1]

Perspectiefrijk Brabant

- Veiligheidshuis
- Leefbaarheid: versterken netwerken bewoners [5]
- Centrum Jeugd en gezin [10]
- Deltaplan voortijdig schoolverlaten

Schoon Brabant

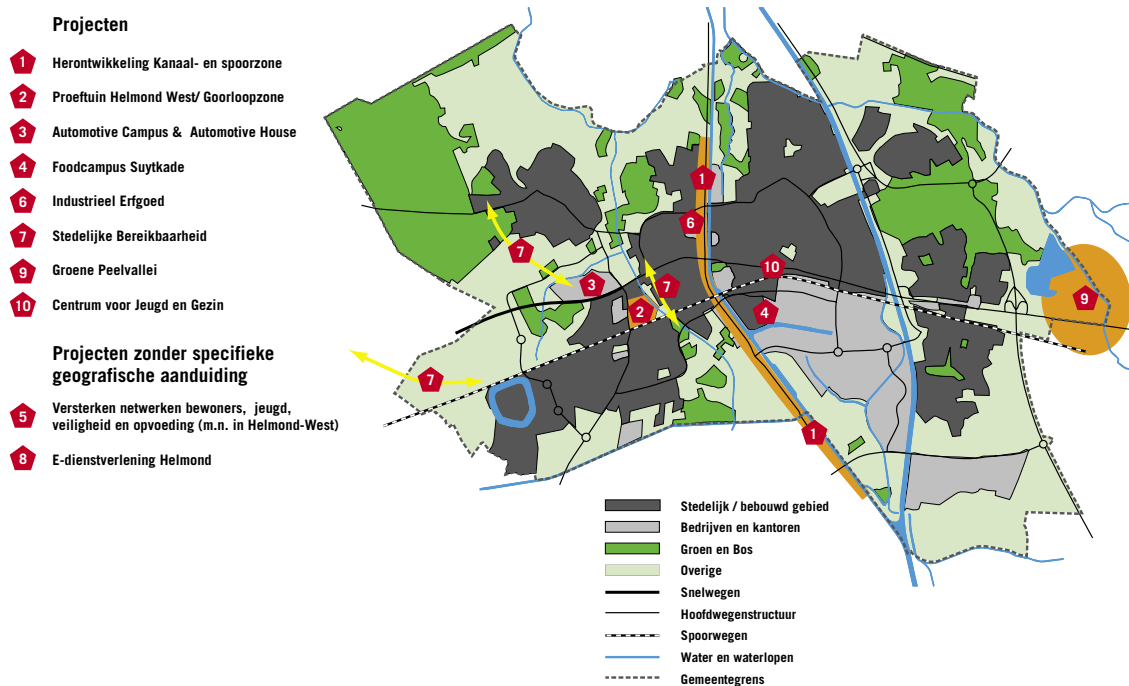
- Proeftuin duurzame herstructurering Helmond-West (Goorloopzone) [2]
- Luchtkwaliteit
- Fijnstofneutrale regio Zuidoost-Brabant
- Groene Peelvallei [9]

Verbindend Brabant

- Virtuele BrabantStad
- Dienstverlening en e-overheid [8]

Divers

- Herstructurering fysieke infrastructuur: restauraties Noordkop Suytkade: Cacaofabriek en Kraanbaan Slits (onderdeel kanaal- en spoorzone, aansluiting met Mooi Brabant)

'S-HERTOGENBOSCH

Bereikbaar Brabant

- Ontsluiting spoorzone op A2 en A59

Dynamisch Brabant

- Projecten BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018
- Servicepunt leren en werken
- Food and Health Initiative Brabant [10]
- Brabanthallen [9]
- De Gruyterfabriek

Mooi Brabant

- Verwerving Koudijs
- Realisatie verkeersbrug Ponte Palazzo [2]

Perspectiefrijk Brabant

- Centrum Jeugd en gezin
- Interventieteam huiselijk geweld
- Veiligheidshuis

- Kroon op je wijk
- Expertisecentrum veiligheid
- Wonen zonder zorgen
- Social scouting en welzijnsmakelaar

Schoon Brabant

- Bastionder [3]
- Warmtevoorziening met biomassa [4]
- EVZ's Groene Woud – Maas
- Groene Delta [5]
- Luchtkwaliteit
- Duurzaam bouwen

Divers

- Herstructurering fysieke infrastructuur

TILBURG

Bereikbaar Brabant

- Verdubbeling enkelbaanse delen Burg. Bechtweg / Noordoosttangent [2]
- OV-netwerk BrabantStad (spoorzone busterterminal)

Dynamisch Brabant

- Van leerwerkloket tot HRM servicepunt
- Projecten BrabantStad Culturele Hoofdstad 2018
- Maintenance Valley [7]
- Creatieve economie veemarktkwartier [3]
- Sporttoppers in het bedrijfsleven / sport-ambassadeurs
- Ideale connectie: Logistics City [11]

Mooi Brabant

- Herontwikkeling westelijk deel spoorzone

Perspectiefrijk Brabant

- Proeftuin huis van de wereld
- Steunpunt huiselijk geweld
- U-turn
- Ketensamenwerking veiligheid
- RBA-aanpak
- MFA als podium voor uitwisseling

- Sleutelproject 7 x 24 uur zorg
- Zorghuis complexe problematiek [6]
- Centra jeugd en gezin (incl. Triple P en Voorzorg regio) [6]
- Duurzame sociale-fysieke aanpak in 5 impuls-wijken (voortijdig schoolverlaten; Broedplaatsen 'Werk in de Wijk'; Soc. duurz. herstructurering Groeseind Hoefstraat; WMO-innovatiefonds) [9]

Schoon Brabant

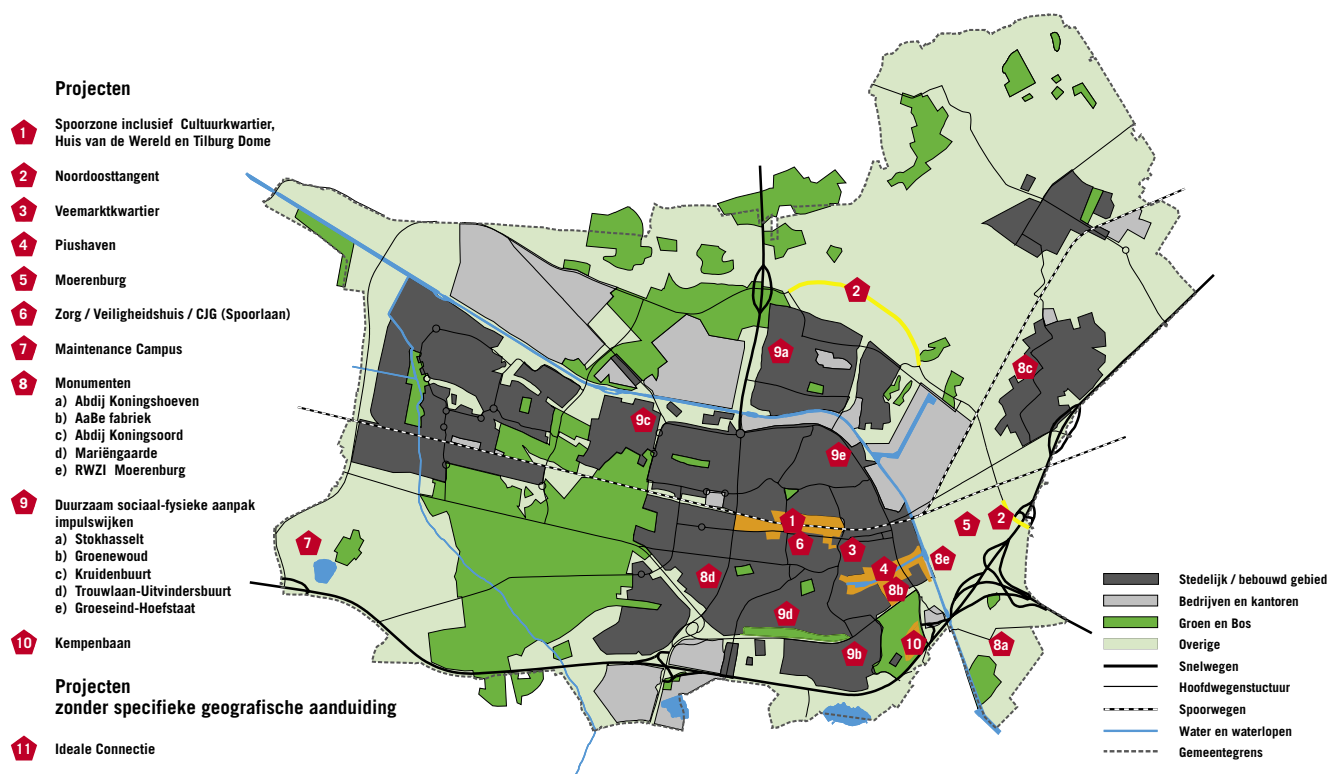
- Landschapspark Moerenburg [5]
- Luchtkwaliteit
- Kempenbaan [10]
- Allergeenarme scholen
- Toepassing innovatief groen
- WKO/duurzaamheid spoorzone
- Hoogspanningsleidingen Tilburg Noord

Verbindend Brabant

- Elektronische dienstverlening in/voor de regio
- Virtuele BrabantStad
- Ideale connectie/Leisure Boulevard [11]

Divers

- Herstructurering fysieke infrastructuur

BIJLAGE II: Kengetallen BrabantStad

MENSEN

Aantal inwoners

Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
170.960	210.333	86.767	136.481	202.091

Cijfers 2007; totaal aantal inwoners Noord-Brabant = 2,4 miljoen; totaal aantal inwoners Nederland = 16,3 miljoen.

BEROEPSBEVOLKING

Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
82.876	99.589	39.696	66.303	96.048

In 2007;

totale beroepsbevolking Noord-Brabant = 1,1 miljoen mensen; totale beroepsbevolking Nederland = 7,4 miljoen mensen.

RUIMTE

Oppervlakte stedelijk gebied

Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
12.900	8.804	5.457	9.127	11.850

In hectare; totale oppervlakte Noord-Brabant = 5.028 km²; totale oppervlakte Nederland = 41.528 km².

Oppervlakte bedrijventerreinen

Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
876	1.022	687	765	1.122

In vierkante meters; cijfers uit 2007

ECONOMIE

Economische structuur

	Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
Industrie	8,9%	13,2%	22,9%	11,0%	15,2%
Bouw	5,6%	4,5%	5,9%	6,0%	4,1%
Handel / Horeca	23,9%	19,8%	23,5%	24,4%	19,5%
Dienstverlening	60,2%	62,3%	46,7%	58,1%	60,5%
Overige	1,4%	0,3%	1,0%	0,5%	0,7%
Aantal arbeidsplaatsen	96.760	146.570	38.370	99.390	103.940

Cijfers uit 2007; totaal aantal arbeidsplaatsen in Noord-Brabant = 1,2 miljoen; totaal aantal arbeidsplaatsen Nederland = 7,4 miljoen.

Studenten universiteiten / hogescholen

	Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
Universiteiten		6.927			11.344
Hogescholen	14.500	17.084	913	8.748	13.216

Cijfers uit 2007; in Tilburg en Eindhoven zijn universiteiten gevestigd; de vijf Brabantse steden tellen samen 10 hogescholen.

BEREIKBAARHEID

Afstanden tussen de steden in kilometers

	Breda	Eindhoven	Helmond	's-Hertogenbosch	Tilburg
Breda	-	67	95	62	35
Eindhoven	67	-	15	38	36
Helmond	95	15	-	66	64
's-Hertogenbosch	62	38	66	-	30
Tilburg	35	36	64	30	-

Colofon

Bestuurlijke verantwoordelijkheid

Het Meerjarenprogramma BrabantStad 2008-2012 is voorbereid onder verantwoordelijkheid van een stuurgroep bestaande uit de wethouders Aarts (Breda), Van Merrienboer (Eindhoven), Stienen (Helmond), Pauli ('s-Hertogenbosch) en Moorman (Tilburg) onder leiding van gedeputeerde Moons (provincie).

Het programma is in maart 2008 vastgesteld door B&W van Breda, Eindhoven, Helmond, 's-Hertogenbosch en Tilburg alsmede door Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, onder voorbehoud van goedkeuring door Gemeenteraden en Provinciale Staten.

Vorbereiding en redactie

Het Meerjarenprogramma bestaat uit een beleidsdeel en een investeringsagenda. Het beleidsdeel geeft een overzicht van de bereikte resultaten in de afgelopen periode en bevat de vernieuwde missie en doelen van BrabantStad. De investeringsagenda komt voort uit de door de burgemeesters en provincie ondertekende intentieverklaring van 11 maart 2007 en staat ten dienste van de realisering van de missie en doelen van BrabantStad. De investeringsagenda is opgebouwd rond zes programmalijnen en bevat de onderwerpen waaraan de B5 en de provincie samen willen werken. Voor de uiteindelijke redactie tekende K. van der Zouwe ('s-Hertogenbosch) onder auspiciën van het programmabureau BrabantStad. Het kaartmateriaal is gemaakt door M. van Munster (Tilburg) onder auspiciën van de Ambtelijke Coördinatiegroep BrabantStad.

Vormgeving en druk

Ontwerpbureau Kees Zwart BNO, www.zwartbno.nl

Druk: Koninklijke Broese en Peereboom B.V.

Fotografie

Joep Lennarts / Yvonne Simons / Merlin Daleman / Wessel Keizer /

Patrick Meis (pag. 23 en 27 High Tech Campus)

Oplage

Dit programma is een uitgave van het Programmabureau BrabantStad en verschijnt in een oplage van 1.500 exemplaren.

Contact

Het Programmabureau BrabantStad is een gemeenschappelijke voorziening van de vijf grote steden en de provincie en is gehuisvest in het Provinciehuis.

Bezoekadres

Brabantlaan 1, 's-Hertogenbosch.

Correspondentieadres

Postbus 90151, 5200 MC, 's-Hertogenbosch

E-mail: brabantstad@brabant.nl

Website: www.brabantstad.nl / www.brabantstad.com

Programmamanager – mw. K. van den Berg (073) 680 85 04

Communicatie – mw. C.J.M. Noatschk-de Vet (073) 680 80 95

Secretariaat – mw. C.M.A. van den Akker (073) 680 83 10